

ĐÀO TẠO CỬ NHÂN NGOẠI NGỮ CHẤT LƯỢNG CAO CẦN MỘT GIẢI PHÁP ĐỒNG BỘ

TS Phạm Quang Trường

Khoa NN&VH Pháp - ĐHNH- ĐHQGHN

Chất lượng đào tạo đang là một thách thức lớn cho quá trình phát triển và hội nhập. Theo một tài liệu của Ban tư tưởng-Văn hoá-Khoa giáo Trung ương (NXB Chính trị Quốc gia, 2002) thì giáo dục đại học của ta đang tụt thấp 50 bậc so với Đại học của Thái Lan. Vì vậy chất lượng đào tạo đại học nói chung và cử nhân ngoại ngữ nói riêng đang đặt ra như một tất yếu lịch sử của nền giáo dục nước ta từ trước thềm thế kỷ 21, thế kỷ của nền kinh tế tri thức. Theo chúng tôi việc đào tạo cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao (CLC) cần một giải pháp đồng bộ bao gồm 4 thành tố cơ bản đó là: mục tiêu đào tạo, nội dung đào tạo, phương pháp hay quy trình đào tạo và cách đánh giá kết quả đào tạo.

1. Mục tiêu đào tạo

Cách tiếp cận mục tiêu đào tạo bắt đầu được sử dụng ở Mỹ vào giữa thế kỷ 20. Theo cách tiếp cận này, mục tiêu đào tạo sẽ chi phối chương trình đào tạo. Mục tiêu đào tạo ở đây được thể hiện dưới dạng mục tiêu đầu ra là những thay đổi về chất của người học. Xác định mục tiêu đào tạo chính là xác định sản phẩm đào tạo và coi đào tạo là công cụ để tạo nên các sản phẩm với các tiêu chuẩn định sẵn. Ví dụ thế nào là một cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao ? Những tiêu chí nào sẽ cho phép ta xác định loại hình sản phẩm này so với cử nhân ngoại ngữ mà ta đang đào tạo.

Theo cách tiếp cận này người ta quan tâm đến những thay đổi ở người học sau khi kết thúc khoá học về nhận thức, kỹ năng và thái độ. Mục tiêu đào tạo phải được xây dựng rõ ràng sao cho có thể định lượng được và dùng nó để làm tiêu chí đánh giá hiệu quả của quá trình đào tạo. Cụ thể là đối với cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao cần phải xác định được mô hình của sản phẩm này. Ví dụ như ở các kỹ năng nghe, nói, đọc, viết phải đạt đến đâu ? kiến thức về ngôn ngữ - văn hoá phải như thế nào ? ... Có nghĩa là chúng ta không chỉ dừng lại ở khung chương trình đồ sộ với nhiều môn học hay một số trang thiết bị cho các phòng học mà cần phải xác định được đầu ra của cái gọi là cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao là gì? Nó như thế nào ? Từ việc xác định mục tiêu này ta mới đi đến việc xây dựng một chương

trình đào tạo bao gồm nội dung, phương pháp và cách đánh giá kết quả đào tạo theo mục tiêu đã vạch ra.

Việc xác định mục tiêu đào tạo cho phép chuẩn hoá quy trình đào tạo theo một công nghệ nhất định chứ không phải theo hình thức "bình mới rượu cũ". Các lớp chất lượng cao của chúng ta hiện nay mới chỉ khác các lớp thường ở sĩ số sinh viên trong một lớp và một số trang thiết bị hoặc có chăng là một vài loại hình bài tập nâng cao chưa thể nói đó là một công nghệ đào tạo mới so với các lớp thường. Khái niệm về "Công nghệ giáo dục" đã được nói tới ở nhiều nước phát triển trên thế giới. Ở đó người ta coi giáo dục giống như một quy trình công nghệ có nghĩa là các bước đều được thiết kế chặt chẽ nhằm tạo ra sản phẩm với một chất lượng đồng đều theo các chỉ tiêu kỹ thuật. Chính vì vậy mà cần một giải pháp đồng bộ giữa mục tiêu, chương trình và việc đánh giá cho phù hợp để tạo ra những sản phẩm đáp ứng nhu cầu của xã hội.

2. Về nội dung chương trình đào tạo

Nhiều người cho rằng chương trình đào tạo chỉ là bản phác thảo nội dung đào tạo. Với quan niệm này giáo dục là quá trình truyền thụ nội dung kiến thức. Và theo đó mục tiêu của đào tạo chính là nội dung kiến thức. Đây là một thực tế phổ biến ở nước ta theo quan điểm này thì mục đích đào tạo là nhằm truyền thụ được nhiều kiến thức nhất. Chúng ta có thể nhận thấy điều đó qua các khung chương trình đào tạo đã ban hành với rất nhiều môn học. Và việc đánh giá kết quả học tập đã gặp nhiều khó khăn chủ yếu nặng về hình thức vì mức độ nông sâu của kiến thức không được thể hiện rõ ràng. Nếu hỏi một sinh viên đã tốt nghiệp ra trường là các em đã học được những gì thì họ có thể kể tên rất nhiều môn học nhưng chẳng môn nào sâu cả và thực tế sản phẩm của chúng ta đã không đáp ứng được nhu cầu của thị trường lao động.

Đối với việc đào tạo cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao ngoài việc xác định mục tiêu tức là mô hình sản phẩm cần đào tạo thì việc xây dựng chương trình đào tạo đóng một vai trò quan yếu. Theo Kelly (tác giả của công trình có tên: "Lý thuyết và thực hành") thì chương trình đào tạo là một quá trình và giáo dục là một sự phát triển.

Câu nói đó thể hiện rõ quan điểm mở của việc xây dựng chương trình đào tạo, có nghĩa là giáo dục phải phát triển tới đa mọi năng lực tiềm ẩn trong mỗi con người giúp cho họ làm chủ được những tình huống đương đầu được với những thách thức sẽ gặp phải trong cuộc sống nghề nghiệp một cách chủ động và sáng tạo. Và bởi vậy giáo dục là một quá trình tiếp diễn liên tục suốt đời, do vậy nó không thể được đặc trưng bằng một mục đích cuối cùng nào. Theo quan điểm này,

việc xây dựng nội dung chương trình cần phải chú trọng đến việc phát triển khả năng tư duy của người học nhiều hơn là truyền thụ nội dung kiến thức đã định trước. Ví dụ đối với ngoại ngữ thì các bài tập tình huống hay phương pháp nêu vấn đề cần phải được chú trọng trong quá trình dạy học.

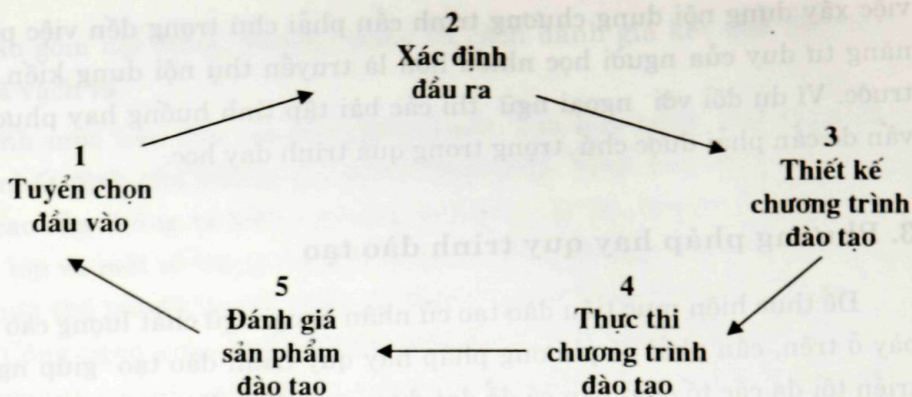
3. Phương pháp hay quy trình đào tạo

Để thực hiện mục tiêu đào tạo cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao như đã trình bày ở trên, cần phải có phương pháp hay quy trình đào tạo giúp người học phát triển tối đa các tố chất sẵn có để đạt được mục đích đào tạo và cần phải chú trọng tới việc dạy người ta học cách học hơn là chỉ chú trọng tới nội dung kiến thức, phải xem cá nhân người học như một thực thể chủ động, độc lập suy nghĩ và quá trình đào tạo giúp người học phát triển được tính tự chủ, khả năng sáng tạo trong việc giải quyết vấn đề và thông qua đó phát triển được sự hiểu biết cũng như mọi năng lực tiềm ẩn của người học. Phương pháp tích cực này gắn với quan niệm lấy người học làm trung tâm. Các bài giảng cần phải được tổ chức dưới dạng các hoạt động khác nhau nhằm giúp sinh viên lĩnh hội dần các kinh nghiệm học tập thông qua việc giải quyết các tình huống tạo cho sinh viên cơ hội được thử thách thường xuyên năng lực và tri thức của mình. Đặc trưng của ngoại ngữ phải là thực hành người dạy phải hướng dẫn người học tìm kiếm và thu thập thông tin gợi mở cách giải quyết vấn đề tạo cho người học có điều kiện thực hành học cách phát hiện vấn đề và giải quyết vấn đề một cách sáng tạo. Nhất là khi dạy môn Đọc hiểu rất cần đến phương pháp nêu vấn đề.

Nói tóm lại phương pháp hay quy trình đào tạo cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao cần phải được xây dựng trên những nguyên lý sau:

- a. Phải tạo được hứng thú cho người học
- b. Người học phải chủ động tham gia quá trình dạy và học.
- c. Người học phải được hướng dẫn và thường xuyên có thông tin phản hồi từ phía người dạy.
- d. Người học phải được cung cấp phương tiện và trang thiết bị hỗ trợ quá trình học tập.
- e. Phải tạo ra nhiều cơ hội thực hành
- g. Phải kết hợp các phương pháp giảng dạy khác nhau một cách thích hợp.

Quy trình đào tạo cần phải được thiết kế theo một quy trình liên tục và khép kín như sơ đồ dưới đây:

4. Vấn đề đánh giá

Đánh giá trong đào tạo về cơ bản là một hoạt động mang tính xã hội có tầm quan trọng hàng đầu đối với vấn đề chất lượng. Việc kiểm tra đánh giá thường xuyên sẽ có tác động tích cực tới việc nâng cao chất lượng đào tạo. Đối với việc đào tạo cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao cần phải xây dựng một công nghệ đánh giá phù hợp với mục tiêu đào tạo. Công nghệ này cần được thể hiện trên cả hai bình diện nội dung và hình thức đánh giá. Cách đánh giá như hiện nay vẫn chưa cho phép chúng ta kiểm định được chất lượng đào tạo của mình vì nó mới chỉ có bề mặt với dấu điểm của các môn học chứ trình độ nông sâu của kiến thức không xác định được. Theo chúng tôi cần phải xác định được các chỉ số liên quan tới mô hình sản phẩm cần đào tạo. Cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao trước hết phải là năng lực giao tiếp bằng ngoại ngữ mà mình học. Năng lực giao tiếp ở đây không chỉ đơn thuần là khả năng nói hoặc viết đúng ngữ pháp một câu mà còn là khả năng sử dụng câu đúng với tình huống giao tiếp có nghĩa là phải làm chủ được các cấp độ ngôn ngữ khác nhau tương ứng với các mối quan hệ trong giao tiếp và phù hợp với các quy tắc văn hoá của người bản ngữ. Nói tóm lại là cần phải có được những kỹ năng, kỹ xảo trong việc sử dụng ngôn ngữ.

Cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao còn thể hiện ở khả năng am hiểu và phân tích ngôn ngữ mà mình đã học ngoài các kỹ năng mà chúng ta thường nói tới là nghe, nói, đọc, viết cho nên các môn lý thuyết tiếng cũng đóng một vai trò quan trọng cũng như cách đánh giá nó cần phải khác cách làm truyền thống. Một chỉ số nữa không kém phần quan trọng đối với cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao đó là khả năng hiểu và diễn đạt được các cách nói hình ảnh trong ngôn ngữ mà mình học. Ví dụ như kiểu “ăn tiền” trong tiếng Việt hay “Toucher un Potde vin” trong tiếng Pháp chẳng hạn.

5. Kết luận

Đào tạo cử nhân ngoại ngữ chất lượng cao là một chủ trương đúng đắn phù hợp với xu thế của thời đại của nền kinh tế tri thức. Cũng như giữ cho một ngôi nhà được bền vững là các móng thì giữ cho một quốc gia được bền vững phải là nền tảng tinh thần của dân tộc. Nói tới nền tảng tinh thần ấy không thể không nói tới chất lượng của giáo dục.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. L'approche Communautaire. Evelyne Berard, Cle' internatiol 1991 - Paris.
2. The Curriculum: Theory and practice, Kelley A.V, Third edition 1977.
3. Một số vấn đề về phát triển chương trình đào tạo trong giáo dục đại học. ĐHQG Hà Nội, 2000.
4. Luật giáo dục và văn bản hướng dẫn thi hành. NXB Chính trị Quốc Gia, Hà Nội , 2000.